



KONKURENTSIAMET



Aastaraamat 2014

KONTAKT

Auna 6
10317 Tallinn
Tel: (+372) 667 2400
Faks: (+372) 667 2401
E-post: info@konkurentsiamet.ee
Koduleht: <http://www.konkurentsiamet.ee>

Peadirektor
Märt Ots
E-post: mart.ots@konkurentsiamet.ee

Konkurentsisteenistuse juhataja – peadirektori asetäitja
Kristel Rõõmusaar
E-post: kristel.roomusaar@konkurentsiamet.ee

Energeetika- ja veeteenistuse juhataja – peadirektori asetäitja
Külli Haab
E-post: kylli.haab@konkurentsiamet.ee

Välis- ja avalike suhete osakonna juhataja
Maarja Uulits
E-post: maarja.uulits@konkurentsiamet.ee

SISUKORD

PEADIREKTORI EESSÕNA	4
ORGANISATSIOON	7
RAHVUSVAHELINE JA SISERIIKLIK KOOSTÖÖ	9
2014. AASTA KONKURENTSIJÄRELEVALVES	11
Konkurentsiseaduse muudatused	12
AS-i Tallinna Küte kohustus korraldada konkurss tipuvõimsuste ostmiseks	13
Sularahavedu- ja töötlemine	14
Ettepanek konkurentsiolukorra parandamiseks raviteenuste rahastamisel	15
KOONDUMISTE KONTROLL	18
2014. AASTA ENERGEETIKA JA VEE VALDKONDADES	20
Mis on REMIT? Elektri- ja gaasituru järelevalvest	20
Eesti ja Soome vaheliste ühenduste EstLink 1 ja EstLink 2 järelevalvemenetlus ..	21
Üleminek kaugloetavatele arvestitele	22
Gaasivarustuskindlus	23
Majanduslikult efektiivse kaugküttesüsteemi referentshind	24
Euroopa Komisjoni otsus AS-i Tallinna Vesi kaebuse osas	26
ARENGUD POSTISEKTORIS	27
Postiteenuse järelevalve	28
Postivaldkonna tulevikusuunad	31

PEADIREKTORI EESSÕNA

Head lugejad!

Mul on hea meel esitleda teile Konkurentsiameti järjekordset aastaraamatut.

Meie töö on jagatud kahte kategooriasse, millest üks on vaba konkurentsi tagamine ja teine sektorite regulatsioon. Soovime jätkuvalt, et reguleeritavate sektorite ja ettevõtjate arv väheneks ning vaba konkurentsi tingimustes tegutsevate ettevõtjate arv suureneks. Eestis on selles osas võimalik tuua häid näiteid. Kui veel kümme aastat tagasi oli kogu postiteenuse valdkond monopoolne ja Eesti Post paratamatult ka vastava kuvandiga, siis tänane Omniva on vabale konkurentsile ja parimale klienditeenindusele orienteeritud ettevõtja. Pakkide või kirjade saatmiseks võib valida erinevate ettevõtjate vahel ja viimase reguleeritud tegevusena on alles jäänud veel universaalse postiteenuse osutamise kohustus. Sarnaselt postisektoriga toimus 10-15 aastat tagasi nn. monopoli ohjeldamine ka elektroonilise side sektoris. Tänapäevaks on monopoolse teenuse asemel konkurents vabal turul. Juba ligi kaks ja pool aastat on möödunud vaba elektrituru tingimustes, kus Konkurentsiamet ei pea enam reguleerima ei põlevkivi ega elektrienergia tootmise hinda, rääkimata lõpptarbija hinnale lisatavast müügmarginaalist.

Olen alati uskunud, et parim regulaator on vaba turg ning õige hind kujuneb just vaba konkurentsi tingimustes, nii ka elektri tootmise osas. Keegi ei oska elektri hinda ette ennustada, kuid täna võib küll kindlalt väita, et kardetud hinnašokki ei ole saabunud ning pikas perspektiivis võidab tarbija avatud turust kindlasti. Kuna oleme täna väga tugevalt integreeritud nii Soome kui ka Läti elektrivõrguga, siis sõltub meie hind oluliselt rahvusvaheliste elektriühenduste läbilaskevõimest. Head meelt teeb EL Komisjoni otsus eraldada Eestile ja Lätile 112 miljonit eurot täiendava elektriliini ehitamiseks. Samas teeb muret Eesti ja Soome vaheliste elektriühenduste kõikumine töörežiim, sest iga katkestus mõjutab hinda meie elektritarbija jaoks ja elektritootjate majandustulemusi. Ühelegi tehnilisele seadmele ei ole võimalik anda 100-protsendilist garantiid, kuid teatud kvaliteedinõuded võiks seadusandja sätestada ja anda Eleringile konkreetne eesmärk varustuskindluse saavutamiseks.

Eesti kaugküttesektoris on kohalikul omavalitsusel õigus määrata kaugküttepiirkonnad, kus ainsaks kütteühik on kaugküte. Kuna nimetatud kütteühik on sätestatud monopoolne ainuõigus, siis kooskõlastab Konkurentsiamet kõikide ettevõtjate soojuse hinnad. Samas ei ole kaugküte võrreldes näiteks elektrivõrgu või veevärgiga loomulik monopol ning vabama turukorralduse juures võiks tarbija valida alternatiivsete küttelehenduste vahel. Nimetatud teemale on Konkurentsiamet korduvalt tähelepanu juhtinud ja teinud ettepanekuid selle sektori liberaliseerimiseks. Eelmisel aastal algatas Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium kaugkütteseaduse muutmise, mille eesmärgiks on tuua kaugküttesektorisse teatud vabaturu korraldust. Idee on sätestada kaugküte referentshind, mis vastab efektiivsele kaugküttesüsteemile. Kui ettevõtja suudab müüa alla nimetatud hinna, siis ei pea ta ametiga hinda kooskõlastama. Seadus on täna veel eelnõu staadiumis, kuid amet on välja arvanud, kui kõrge oleks efektiivses kaugküttesüsteemis soojuse hind. Täna suhteliselt madalate kütuse ja kapitali hindade juures oleks efektiivses süsteemis hinnaks 50 €/MWh. Ametil on plaanis nimetatud hind igal aastal välja arvutada ja kodulehel avalikustada. Kui vastavat regulatsiooni kaugkütteseaduses siiski ei rakendata, siis annab referentshind hea ülevaate nii tarbijatele, kuid eelkõige kohalikele omavalitsustele kui küttemajanduse korraldajatele. Kui soojuse hind ületab oluliselt referentshinda, siis on see kindel signaal, et kaugküte ei anna tarbijatele parimat tulemust ning lahenduseks on alternatiivsed kütteühikud.

Reguleeritavatest sektoritest on olulised arengud toimunud gaasiturul. 2015. aastast ei ole Eesti Gaas enam ainuke gaasi importija, vaid ka selles sektoris on tasapisi konkurents tekkimas ning gaasi tarbijad saavad erinevate müüjate vahel valida. Aasta lõpu poole saame gaasi osta juba ka otse Leedu Klaipeda terminalist ning loodame, et perspektiivis tuleb Eestisse või lähinaabrusse ka veeldatud gaasi terminaali. Selge eesmärk on meie ja Lääne-Euroopa hindade ühtlustamine.

Kui energeetika sektorites on vaba turu suunas toimunud positiivsed arengud, siis kahjuks on veel sektoreid, kus vabaturu juurutamine käib üle kivide ja kändude. Näiteks ravimiturul on apteekide asutamispiirang küll kaotatud, kuid palju küsimusi on endiselt aktuaalsed. Küsimusi tekitab apteekide omandipiirang, mis kindlasti vaba konkurentsi ei soosi. On täiesti arusaadav, et apteegis peab klienti teenindama vastava haridusega töötaja, kuid omandivormile piirangu sätestamine on kindlasti liiast. Analoogselt võiks ju piirata, et elektrivõrgu aktsionär võib olla elektrik või bussiettevõtte omanik vaid bussijuht. Ka ei röömista väga arengud ühistranspordis. Ka siin võiks valitseda vaba konkurents, kus reguleeritakse kvaliteeti ehk liiklusohutust ning mitte turgu. See tähendab, et Tallinna ja Tartu vahet võiks vabalt sõita iga bussiettevõtja, kes täidab liikluseeskirju, omab seadustele vastavat bussiparki ja tagab kokkuvõttes ohutu liiklemise.

2014. aastast jääb meelde tuline debatt teemal, kas kartellid peaksid olema kriminaalkuriteod või mitte. Omaette küsimus on, kas kartellis osaleja peab olema just kriminaalkurjategija, kuid on selge, et niivõrd keerulisi asju ei ole võimalik väärteomenetluse raames avastada. Vabas turumajanduses on väga oluline et täidetaks alusreegleid, millest üheks oluliseks on hoidumine keelatud kokkulepetest ja seetõttu peab säilima ka efektiivne võitlus kartellide vastu. Samuti on kohane üle korrata, et lihtsam on monopoli ära hoida, kui hiljem selle seisundi kuritarvitamise vastu võidelda. Selles aspektis on muuhulgas oluline jätkuvalt tugev koondumiste kontrollimine.

Soovin kõikidele loovat mõtlemist just vaba konkurentsi suunas.

Märt Ots

Peadirektor

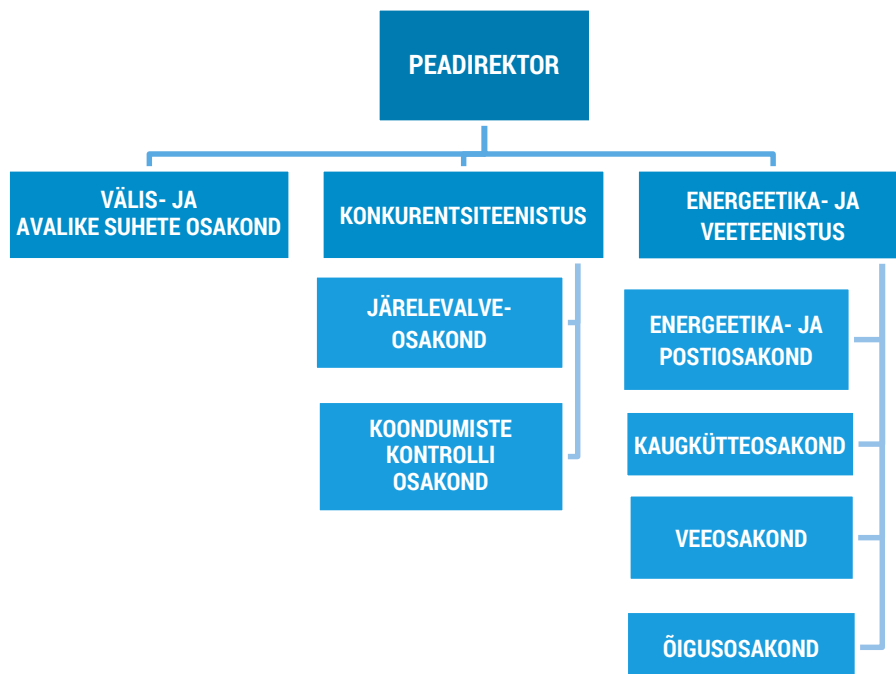
ORGANISATSIOON

Konkurentsiamet teostab riiklikku järelevalvet konkurentsi, elektri, maagaasi, kaugkütte, posti, ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni ning raudtee valdkondades. Lisaks lahendab amet lennujaamatasudega seotud vaidlusi ja lennujaama kasutajate kaebusi.

Alates 1.07.2014 jõustus elektroonilise side seaduse muudatus, mille kohaselt viidi Konkurentsiameti elektroonilise side turu regulaatori ülesanded üle Tehnilise Järelevalve Ameti pädevusse. Sellega lõppes 2008. aastal alanud ajajärk Konkurentsiameti ajaloos, mil elektroonilise side turu regulatsioon oli Konkurentsiameti ülesanne. Muudatusega seoses viidi senise elektroonilise side osakonna ametnikud üle Tehnilise Järelevalve Ameti koosseisu.

Lisaks elektroonilise side osakonna üleviimisele muudeti märkimisväärselt Konkurentsiameti struktuuri.

Alates 1. juulist 2014. a. koosneb Konkurentsiamet kahest valdkonnapõhisest teenistusest, milleks on konkurentsitenistus ning energeetika- ja veeteenistus. Lisaks teenistustele kuulub ameti koosseisu välis- ja avalike suhete osakond, mis vastutab tugiteenuste efektiivse toimimise eest. Konkurentsiameti tööd juhib peadirektor (vt joonis 1). Teenistuste tööd juhivad teenistuste juhatajad-peadirektori asetäitjad.



Joonis 1. Konkurentsiameti struktuur

Ameti funktsioonid on struktuuriüksuste vahel jaotatud järgmiselt:

Konkurentsisteenistuse peamiseks ülesanneteks on konkurentsialase järelevalve teostamine; ettevõtjate koondumiste kontrollimine kõikides majandusvaldkondades; konkurentsiolukorra analüüsimine, ettevõtjate nõustamine ning konkurentsialase teadlikkuse tõstmine.

Energeetika- ja veeteenistuse peamiseks ülesanneteks on hinnaregulatsiooni ja turu järelevalve teostamine elektri, maagaasi, kaugkütte ja vee valdkondades ning postiteenuste turu reguleerimine.

Välis- ja avalike suhete osakonna peamised ülesanded on ameti avalike ja rahvusvaheliste suhete korraldamine; ameti valduses oleva riigivara ja vahendite haldamine; personalitöö ja koolituste korraldamine; dokumendihalduse korraldamine ja arhiivi haldamine.

2014. aasta lõpu seisuga töötas Konkurentsiametis 49 inimest.

Enim on ametnikke, kellel on omandatud kõrgharidus majanduserialadel (ärijuhtimine, ärikorraldus, rahandus, ökonoomika jne) või õigusteaduses. Kolmas grupp koosneb neist, kes on omandanud kõrghariduse näiteks soojusenergeetikas, avalikus halduses või muul erialal.

RAHVUSVAHELINE JA SISERIIKLIK KOOSTÖÖ

Konkurentsiamet osaleb igapäevaselt nii konkurentsi, energeetika ja vee kui postside töögruppide ja ühenduste töös. Konkurentsitenistuse ametnikud võtavad osa Euroopa konkurentsivõrgustiku (ingl k *European Competition Network*, lüh ECN), Euroopa konkurentsiasutuste (ingl k *European Competition Authorities*, lüh ECA), OECD konkurentsikomitee ja Rahvusvahelise konkurentsivõrgustiku (ingl k *International Competition Network*, lüh ICN) töö- ja alagruppide töökohtumistest ning aruteludest. Energeetika- ja veeteenistuse ametnikud osalevad Euroopa Liidu energiaregulaatorite assotsiatsiooni CEER (ingl k *Council of European Energy Regulators*) ning Ida- ja Kesk-Euroopa energiaregulaatorite assotsiatsiooni (ingl k *Energy Regulators Regional Association*, lüh ERRA) ja Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti (ingl k *Agency for the Cooperation of Energy Regulators*, lüh ACER) kohtumistest.

Rahvusvahelistest sündmustest korraldas Konkurentsiamet 2014. aasta juunis Tallinnas EL koondumiste kontrolli töögrupi kohtumise.

2014. aastal jätkus Konkurentsiameti osalemine projektis „Hea valitsemistava parandamine Moldova Vabariigi konkurentsi- ja regulatsiooniametites: avalik haldus, e-valitsemine ja institutsioonide vaheline koostöö“. Tegemist on Välisministeeriumi Arengukoostöö ja Humanitaarabi fondist finantseeritava ja TTÜ õiguse instituudi eestvedamisel läbiviidava arengukoostööprojektiga, mille peamiseks eesmärgiks on toetada Moldova Vabariigi majanduslikku arengut ja eurointegratsiooni, tugevdades avaliku sektori võimekust, e-valitsemise süsteeme ning konkurentsiasutuse ja sektoriiregulaatorite omavahelist koostööd. Moldova Vabariigist olid projekti kaasatud Konkurentsinoökogu ning energia- ja elektroonilise side turgusid reguleerivad ametid.



Foto: Koostöölepingu allkirjastamine Chisinaus

Projekti raames allkirjastasid Konkurentsiameti peadirektor Märt Ots ja Moldova Konkurentsinoukogu president Viorica Carare 07.05.2014 Chisinaus toimunud kohtumisel koostöölepingu, mille eesmärgiks on koostöö edendamine ning kogemuste ja oskusteabe vahetamine kahe riigi konkurentsiasutuste vahel.

Märkimisväärseks sündmuseks siseriikliku koostöö valdkonnas võib lugeda koostöölepingu sõlmimist Konkurentsiameti ja Ravimiameti vahel. 07. oktoobril allkirjastasid Ravimiameti peadirektor Kristin Raudsepp ja Konkurentsiameti peadirektor Märt Ots koostöökokkuleppe, mille eesmärk on tõhustada järelevalvet ravimivaldkonna üle ning arendada valdkonna õigusloomet. Ametid soovivad teha koostööd ravimite turul esineda võiva valitseva mõju, ebaõiglaste hindade ja ebavõrdsete konkurentsitingimuste tuvastamises.

2014. AASTA KONKURENTSIJÄRELEVALVES

Põhilise osa Konkurentsiameti järelevalveosakonna tööst moodustavad järelevalvemenetlused erinevate konkurentsiseaduse rikkumiste tuvastamiseks. Siia hulka kuuluvad nii turgu valitsevat seisundit omavate ettevõtjate tegevuse kui ka ettevõtjate vahelise konkurentsi kahjustava koostöö kontrollimine. Teatud juhtumitel viib järelevalveosakond läbi kriminaalmenetlusi. Lisaks on amet alati üheks oma olulisemaks eesmärgiks pidanud õigusaktide jms riikliku tegevuse hindamist, tehes vajadusel soovitusi muuta õigusakte vaba konkurentsi soodustavamaks.

2014. aastal möödus kuus aastat põhjalikust Konkurentsiameti reorganiseerimisest, mille käigus hakati muuhulgas senisest palju intensiivsemalt tegelema kriminaalmenetlustega. Konkurentsi kahjustavad kokkulepped, eelkõige kartellid põhjustavad tarbijatele ja majanduslikule arengule märkimisväärset kahju ning Eesti oli üks esimestest riikidest Euroopas, kes sellise ohtliku tegevuse kriminaliseeris. Konkurentsiameti läbiviidud kriminaalmenetluste kuueaastast ajalugu hinnates tuleb tõdeda, et ettevõtjate teadlikkus konkurentsi kahjustavate kokkulepete tegemise keelust on selle aja jooksul kahtlemata tõusnud. Järjest vähem tuleb ette olukordi, kus ettevõtja paneb keelatud teo toime teadmatusest. Samuti võib Konkurentsiametile laekuva tagasiside põhjal järeldada, et eelkõige just suuremad ettevõtjad pööravad oluliselt rohkem tähelepanu oma töötajate teadlikkuse tõstmisele ning konkurentsioiguslike riskide vältimisele. See on väga positiivne, sest konkurentsialase järelevalve peamiseks eesmärgiks on ausa konkurentsikultuuri juurutamine ettevõtluses.

Kriminaalmenetluste poole pealt oli 2014. aastal olulisimaks Eesti seni suurimas konkurentsialases kriminaalasjas peetud kohtuprotsess, kus uuriti AS-i Liviko ja mitmete kaubanduskettide vahelist väidetavat koostööd viina hinna kindlaksmääramisel. Harju Maakohus tegi aprillis 2015 selles asjas süüdimõistva otsuse. Mitmed osapooled teatasid sealjuures kavatsusest otsus edasi kaevata. Lisaks arutleti möödunud aastal konkurentsialaste rikkumiste karistusõigusliku tuleviku üle. Nimelt, Eestis on konkurentsialased rikkumised kriminaliseeritud võrdlemisi laiaulatuslikult, hõlmates mitte üksnes kõige raskekujulisemaid kokkuleppeid, vaid ka tervet rida vähemohtlikke koostöövorme. Konkurentsioiguse keerukust arvestades on ettevõtlusorganisatsioonid avaldanud kahtlust, kas nende rikkumiste kriminaliseerimine sellises ulatuses on põhjendatud. Teiselt poolt, Eesti karistusõigus on võrreldes enamiku teiste Euroopa riikidega võrdlemisi eripärane, sest kriminaalmenetluse kõrval sisuliselt puuduvad teised võimalused isikuid tõhusalt sanktsioneerida. Konkurentsiamet leiab, et karistusõiguses tuleks võimalikke muudatusi teha tasakaalustatult ning sealjuures ei tohi kahjustada kartellide vastase võitluse efektiivsust.

2013. aasta suvel jõustus konkurentsiseaduses nn. kohustuste võtmise võimalus ning 2014. aasta põhjal võib järeldada, et ettevõtjad on selle hästi omaks võtnud. Ettevõtja, kelle tegevus võib rikkuda konkurentsiseadust ning kellele Konkurentsiamet kaalub ettekirjutuse tegemist, võib esitada taotluse omapoolse kohustuse võtmiseks. Kohustus peab olema suunatud konkurentsiolukorra parandamisele ja sobiv rikkumise kahjulike mõjude lõpetamiseks. Selline lahendus annab ühelt poolt ettevõtjale paindliku võimaluse ise konkurentsi kahjustav olukord parandada ning teiselt poolt säästab see Konkurentsiameti ressursse näiteks kohtuvaidluse arvelt. Peamine on sealjuures, et konkurentsiolukorra paranemine saavutatakse kohe, mitte aastate pärast, kui kohus on oma lõpliku seisukoha võtnud. Edaspidi on näitena kirjeldatud kahte sellist juhtumit – kohustuste võtmist AS-i Tallinna Küte ja AS-i G4S Eesti poolt. Tegemist oli äärmiselt keerukate vaidlustega, kus mõlemad nimetatud ettevõtjad olid nõus ise oma tegevust korrigeerima.

Eestit peetakse üldiselt võrdlemisi liberaalse ettevõtluspoliitikaga riigiks, mis asub traditsiooniliselt majandusvabaduse võrdluses kõrgel kohal. Samas tuleb õigusaktides ette olukordi, kus riiklik regulatsioon kas otseselt takistab vaba konkurentsi või vähemalt ei loo selleks parimaid võimalikke tingimusi. Konkurentsiamet on teinud soovitusi näiteks ravimiseaduse, ühistranspordiseaduse, jäätmeseaduse jms. muutmiseks. Eelmisest aastast on näitena toodud soovitus ravikindlustuse seaduse muutmiseks, kus amet tegi ettepaneku lisada seadusesse selged ja läbipaistvad kriteeriumid, mille täitmise korral on Haigekassal õigus haiglavõrgu arengukava haiglaid ilma piiranguteta erahaiglate eest eelistada. Paljud õigusaktides sisalduvad konkurentsipiirangud ei ole kantud mitte kellegi sihilikust soovist konkurentsi kahjustada, vaid tihti nähakse konkurentsi piiramist mingi muu, ettevõtlusega otseselt mitte seotud eesmärgi täitmisel. Näiteks, eelmisel aastal pakkusid palju kõneainet Riigikohtu otsused ravimiseaduse osas, milles sisuliselt leiti, et seaduses sisalduvad piirangud apteekide asutamisevabadusele on ebaproportsionaalselt suured võrreldes taotletava eesmärgiga, milleks oli apteekide ühtlane levik üle Eesti. Konkurentsiamet oli juba 2009. aastal teinud ettepaneku kõne all olevad piirangud tühistada. Ameti missiooniks ongi sellistes olukordades vaba konkurentsi olulisust rõhutada ja hinnata, kas konkurentsi piiramine on ikkagi parim viis teistsuguste eesmärkide saavutamisel.

Konkurentsiseaduse muudatused

1. jaanuaril 2015. a jõustus konkurentsiseaduse karistusseadustiku revisjoniga seotud muudatus, mille kohaselt suurendati juriidilistele isikutele konkurentsialaste väärtegu eest kohaldatavaid trahve. Turgu valitseva seisundi kuritarvitamise, koondumise jõustamise koondumiseks loa puudumisel ja konkurentsi kahjustava koondumise ning olulist vahendit omava ettevõtja kohustuste täitmata jätmise eest on konkurentsiseaduses karistusena ette nähtud trahv kuni 400 000 eurot. Karistusseadustikust tunnistati kehtetuks konkurentsialased kuriteokoosseisud, mille

kohaldamise eelduseks oli eelneva väärteokaristuse olemasolu. Praktikas ei kohaldatud karistusseadustiku paragrahve 399, 401 ja 402 alates 2004. aastast mitte ühtegi korda. Seega on alates 2015. aastast kuriteona karistatav karistusseadustiku paragrahvis 400 sätestatud konkurentsi kahjustav kokkulepe, otsus ja kooskõlastatud tegevus.

Samuti muutusid lihtsamaks konkurentsiseaduse koondumise kontrolli kohaldamise käibemäärad. Muudatuse kohaselt kontrollib Konkurentsiamet koondumist, kui koondumise osaliste eelnenud majandusaasta käibed Eestis kokku ületavad 6 000 000 eurot ja vähemalt kahe koondumise osalise käibed Eestis ületavad kummalgi 2 000 000 eurot.

AS-i Tallinna Küte kohustus korraldada konkurss tipuvõimsuste ostmiseks

Konkurentsiamet alustas 2012. aastal järelevalvemenetluse, et uurida, kuidas toimub maagaasist toodetava soojuse ostmise AS-i Tallinna Küte poolt hallatavasse Tallinna linna kaugküttevõrku. Menetluse käigus hindas amet, kas AS-i Tallinna Küte tegevus on kooskõlas konkurentsiseadusega eelkõige seoses ausa konkurentsi võimaldamisega AS-ile Tallinna Küte kuuluvate gaasikatlamajade ning Eesti Energia AS-i Iru Elektriijaama vahel.

Konkurentsiamet esitas AS-ile Tallinna Küte oma esialgse hinnangu koos ettekirjutuse hoiatusega.

Kogutud teabe põhjal leidis Konkurentsiamet, et AS Tallinna Küte omab turgu valitsevat seisundit Tallinna linna kaugküttevõrgu kaudu Kesklinna, Ida ja Lääne piirkonda soojuse edastamise kaubaturul, sest ta on ainus Tallinna linna kaugküttevõrgu kaudu nimetatud piirkondades soojuse edastamisega tegelev ettevõtja. Samuti asus Konkurentsiamet esialgsele seisukohale, et AS Tallinna Küte omab Tallinna linna kaugküttevõrgu näol olulist vahendit konkurentsiseaduse § 15 tähenduses. Tallinna linna Kesklinna, Ida ja Lääne piirkonna kaugküttevõrkude (nii nagu ka mis tahes muu kaugküttevõrgu) dubleerimine oleks nende kõrge maksumuse tõttu majanduslikult täiesti ebaotstarbekas ning ka linnaehituslikult ja tehniliselt praktikas teostamatu. Tulenevalt kaugkütteseaduse § 8 lõikest 1 ei ole tarbijatel võimalik osta soojust otse soojuse tootjalt ja seega puuduvad soojuse tootja jaoks kaugküttevõrgu operaatori kõrval mis tahes alternatiivsed ostjad. Amet leidis, et soojust tootjal ettevõtjal ei ole võimalik tegutseda soojuse tootmise kaubaturul, kui tal ei ole juurdepääsu kaugküttevõrgule, sest ilma juurdepääsuta ei ole võimalik toodetavat soojust müüa.

Konkurentsiamet tuvastas, et nii AS-il Tallinna Küte kui ka Eesti Energia AS-i Iru Elektriijaamal on valmisolek tagada võimsust ja toota soojust olemasolevate gaasikatlamajadega. Seega oli AS Tallinna Küte kohustatud tagama Eesti Energia AS-ile juurdepääsu võrgustikule soojuse müümiseks mõistlikel ja mittediskrimineerivatel tingimustel. Samuti leidis amet, et AS-i Tallinna Küte seatud tingimused, mille alusel Eesti Energia AS-il on võimalik saada Iru Elektriijaamas toodetud soojuse müügi

eesmärgil juurdepääs Tallinna kaugküttevõrgule, võisid olla Eesti Energia AS-i diskrimineerivad, võrreldes AS-i Tallinna Küte enda gaasikatlamajadega. Sellega võis AS Tallinna Küte olla rikkunud konkurentsiseaduse § 18 lg 1 punktis 1 sätestatud olulisele vahendile juurdepääsukohustust. Samuti asus amet esialgsele seisukohale, et AS Tallinna Küte võis turgu valitsevat seisundit omava ettevõtjana olla rikkunud ka konkurentsiseaduse § 16 punkti 6, sest ettevõtja otsus, kas osta soojust ja võimsust oma gaasikatlamajadelt või Eesti Energia AS-i Iru Elektriijaamast, rajanes läbipaistmatutel kaalutlustel. Amet leidis, et ostes soojust ja võimsust oma gaasikatlamajadelt olukorras, kus AS Tallinna Küte ei olnud välja selgitanud, kas konkureeriv pakkuja oleks võimeline neid odavamalt pakkuma, võis olla tegemist Eesti Energia AS-ilt põhjendamatult kauba ostmisest keeldumisega. Konkurentsiameti hinnangul oleks AS Tallinna Küte pidanud soojuse ja võimsuse ostma viisil, mis tagaks Eesti Energia AS-ile võimaluse konkureerida võrdsetel alustel AS-i Tallinna Küte enda gaasikatlamajadega.

AS Tallinna Küte soovis järelevalvemenetluse lõpetamist, esitades Konkurentsiametile taotluse kohustuse võtmiseks.

Pakutud kohustuse kohaselt lubas AS Tallinna Küte Tallinna kaugküttepiirkonna võrguettevõtjana korraldada soojuse tipuvõimsuste ostmiseks ning pikaajaliste lepingute sõlmimiseks alates 2016. aastast konkursi, et selgitada välja parim pakkumine, võttes arvesse nii hanke mõju lõpptarbijahinnale kui ka võrguhüdraulikast tulenevate aspekte. Konkursi tingimuste väljatöötamiseks on kaasatud muuhulgas ka Tallinna Tehnikaülikooli teadlasi ja need kooskõlastatakse Konkurentsiametiga. Konkurss kuulutatakse välja 01.09.2015 ning hiljemalt 31.12.2015 sõlmitakse konkursi võitjaga pikaajaline leping tipuvõimsuste ostmiseks.

Vastavalt konkurentsiseadusele peab ettevõtja pakutud kohustus olema suunatud konkurentsiolukorra parandamisele ja sobima rikkumise kahjulike mõjude lõpetamiseks. Konkurentsiamet leidis, et ettevõtja esitatud kohustus on vajalik ja piisav selleks, et lahendada ameti esialgses hinnangus tõstatatud konkurentsiprobleem ning on kohane konkurentsiolukorra parandamiseks Tallinna linna kaugküttevõrku soojuse tipuvõimsuste ostmisel. Eesti Energia AS-il ei olnud kohustuse osas sisulisi vastuväiteid.

Konkurentsiamet kiitis AS-i Tallinna Küte poolt kohustuse heaks ja muutis kohustuse ettevõtjale siduvaks.

Sularahavedu- ja töötlemine

Konkurentsiamet lõpetas 2014. aasta lõpus järelevalvemenetluse sularahaveo ja – töötlemise turul. Menetlus algatati selles valdkonnas tegutseva OÜ Eurex CS taotluse alusel. Taotluse keskseks küsimuseks oli AS-i G4S Eesti hinnakujundus ja selle võimalik vastuolu konkurentsiseadusega.

Taotluses väideti, et AS G4S Eesti kehtestas põhjendamatult madalad sularahaveo ja -töötlemise teenustasud nendele klientidele, kellele OÜ Eurex CS oli teinud oma hinnapakumised. Lisaks paluti ameti hinnangut, kas AS G4S Eesti ja pankade vaheline koostöö võib olla konkurentsi piirava iseloomuga ning kas AS G4S Eesti varahoidla on oluline vahend konkurentsiseaduse tähenduses.

Sularahaveo ja -töötlemise turg on Eestis kõrgelt kontsentreeritud ning seal tegutsevad kaks teenusepakkujat: AS G4S Eesti ja OÜ Eurex CS. Viimane neist sisenes turule 2009. aastal. AS-i G4S turuosa on peale konkurendi turule sisenemist jäänud üle 90%.

Konkurentsiamet analüüsis AS G4S Eesti hinnakujunduse aluseid ja praktikat erinevate klientide näitel, valides ettevõtjaid erinevatest kliendigruppidest võrreldes nende lepingulisi tingimusi. Konkurentsiametil ei olnud AS-ile G4S Eesti eelnevalt saadetud esialgses seisukohas täit veendumust, et erinevused ettevõtja teenustasudes on objektiivselt põhjendatud. Eelkõige leidis amet, et erinevused teenustasudes peaks vastama erinevusele konkreetsete klientide teenindamisega seotud kuludes.

Menetluse käigus tegi AS G4S Eesti Konkurentsiametile ettepaneku võtta endale kohustus rakendada ühtsed hinnakujunduse põhimõtted, mis laienevad ühetaoliselt kõikidele uutele ja olemasolevatele klientidele, kellele osutatakse sularahaveo ja -töötlemise teenust standardsetel tingimustel. Vanade klientide osas toimub üleminek uuele hinnakujundusele kahe aasta jooksul vastavalt kohustusel detailsemalt kokku lepitud graafikule, kusjuures kohustus hõlmab eelkõige 100 suurimat kaubandusklienti. AS-i G4S Eesti poolt võetud kohustus ei hõlma teatud tavapärasest erinevaid kliendigruppe, näiteks teatud elutähtsa teenuse osutajaid ja riigihanke kaudu teenuse ostjaid. Konkurentsiamet kiitis ettevõtja pakutud kohustuse heaks, sest on veendunud, et AS-i G4S Eesti rakendatav uus hinnakujundus kõrvaldab tulemuslikult need konkurentsiprobleemid, mida amet menetluse käigus esile tõstis.

Konkurentsiamet ei tuvastanud seaduse rikkumist AS G4S Eesti ja pankade koostöös. AS-i G4S ja pankade vahelised lepingud ei sisalda klausleid, mis oleksid takistanud viimaste koostööd teiste teenusepakkujatega.

AS G4S Eesti varahoidla küsimuses asus amet seisukohale, et see ei ole oluline vahend konkurentsiseaduse tähenduses. Ka OÜ-l Eurex CS endal on kaasaegne varahoidla, mis vastab pankade teenindamise nõuetele.

Ettepanek konkurentsivolukorra parandamiseks raviteenuste rahastamisel

Konkurentsiamet analüüsis konkurentsivolukorda taastusravi teenuste rahastamisel ning tegi Sotsiaalministeeriumile ettepaneku algatada ravikindlustuse seaduse muutmise eelnõu, millega lisataks seadusesse selged ja läbipaistvad kriteeriumid ravi rahastuse jagamiseks tervishoiuasutuste vahel.

Konkurentsivolukorraanalüüsi raviteenuste rahastamisel alustati seoses mitmete tervishoiuteenuse osutajate pöördumisega, milles paluti ameti seisukohta Eesti Haigekassa poolt ravi rahastamise lepingute sõlmimise osas. Nimelt eelistab Haigekassa tervishoiuteenuste rahastamisel haiglavõrgu arengukavas (edaspidi HVA) nimetatud haiglaid, mistõttu teised tervishoiuteenuse osutajad on võrreldes HVA haiglatega ebavõrdsesse olukorda jäetud.

Analüüs keskendus küsimusele, kas teatud erialade puhul (nt ambulatoorne taastusravi), võiks Haigekassa poolne valik olla korraldatud nii, et arengukavas nimetatud HVA haiglad ei oleks ravi rahastamise lepingute saamisel eelistatud ning kohane valik viidaks läbi kõigi pakkujate/tervishoiuteenuse osutajate vahel. Kuigi analüüs rajanes taastusravinäitel ei tähenda see, et analüüsis toodu ei kohalduks teatud juhtudel ka mõnele teisele tervishoiuteenusele. Vaba konkurentsi otstarbekus sõltub konkreetsest erialast ning paljude kõrgema taseme erialade puhul (näiteks keerukamad operatsioonid jms) on äärmiselt kaheldav, kas vaba konkurents ennast õigustaks. Seetõttu puudutas analüüsis sisalduv soovitus eelkõige neid erialasid, mida on traditsiooniliselt osutanud ka HVA-s nimetamata (ehk HVA välised) tervishoiuteenuse osutajad.

Tervishoiuteenuse osutajale tagab leping Haigekassaga käibe ning patsiendid. Seega mõjutab ravi rahastamise lepingute sõlmimine konkurentsivolukorda tervishoiuteenuste osutamise turul, kuna see annab lepingut omavatele teenuse pakkujatele eelise lepingut mitteomavate teenusepakkujate ees.

Ravikindlustuse seadus sisaldab mitmeid erinevaid kriteeriume, millest Haigekassa peab ravi rahastamise lepingu sõlmimisel lähtuma. Lisaks tuleneb seadusest, et HVA haiglatega tuleb vähemalt mingis mahu leping sõlmida. Konkurentsiamet täheldas, et seadus jätab ruumi väga erinevateks viisideks, kuidas raviraha jagada. Sealjuures ei sisalda seadus mingeid sätteid, mis annaks otseselt vastuse küsimusele, kuidas ja millistest põhimõtetest lähtudes otsustada rahastuse jagamine HVA haiglate ja HVA väliste tervishoiuteenuse osutajate vahel. Küll aga jõudis Konkurentsiamet seisukohale, et Haigekassa rakendatav lähenemine ei ole tõenäoliselt ainuvõimalik viis ravikindlustuse seadust rakendada.

Seadusandlus ei näe ette läbipaistvat ja üheselt mõistetavat regulatsiooni, mille põhjal Haigekassa peaks otsustama rahastuse jagunemise HVA haiglate ja ülejäänud tervishoiuteenuse osutajate vahel. Haigekassa on valinud HVA haiglate lauseelistamise tee. Konkurentsiamet rõhutab, et vabast konkurentsist võib nii patsientidele kui ka Haigekassale suurt tulu tõusta. Haigekassa poolt kasutatav lähenemine kahjustab konkurentsi, kuna HVA haiglate lauseelistamise puhul on sisuliselt tegemist turumoonutusega, mis tavapärases konkurentsivolukorras oleks välistatud. See võib viia olukordadeni, kus ravirahade jagamisel on eelistatud kallim ja/või ebakvaliteetsem HVA haigla poolt osutatav teenus. Ameti hinnangul tuleks ravi rahastamisel võimalikke vastuargumente vabale konkurentsile üksiku juhtumite (nt erialade) kaupa sisuliselt kaaluda ning HVA haiglate eelistamine ei peaks olema automaatne. Praegu sellist kaalumist läbi ei viida.

Seetõttu tegi Konkurentsiamet Sotsiaalministeeriumile ettepaneku algselt ravikindlustuse seaduse muutmise eelnõu, millega lisatakse seadusesse selged ja läbipaistvad kriteeriumid, üksnes mille täitumise korral on Haigekassal valikule pandud erialade osas õigus HVA haiglaid ilma piiranguteta ravi rahastuse jagamisel eelistada ning sätestada sealjuures vastavasisulise otsuse langetamise protseduur. Tervishoiuteenuste osas, kus vastavad kriteeriumid täidetud ei ole, peaksid kõik tervishoiuteenuste osutajad võrdsetel tingimustel konkureerima.

Konkurentsiamet on veendunud, et vastava seadusemuudatuse tulemusel suureneks ravi rahastuse jagamise läbipaistvus ning põhjendatud juhtudel aitaks vaba konkurentsi juurutamine tõsta efektiivsust. Samuti annavad selged ja läbipaistvad reeglid ka Haigekassale kindlama mandaadi vajadusel HVA haiglaid eelistada ning hoiavad ära tarbetuid erimeelsusi.

KOONDUMISTE KONTROLL

Konkurentsiamet teostab järelevalvet ettevõtjate koondumiste ja ühinemiste üle, kuna need võivad tekitada või tugevdada ettevõtjate turgu valitsevat seisundit ja sellega võib omakorda kaasneda oht turgu valitseva seisundi kuritarvitamiseks. Koondumisi, mis oluliselt konkurentsi kahjustavad, võimaldab konkurentsiseadus keelata. Kontrollimisele kuuluvat koondumist ei või jõustada enne, kui Konkurentsiamet on teinud koondumist lubava otsuse.

2014. aastal esitati Konkurentsiametile 21 koondumise teadet ja 2 juhtumit tuli üle 2013. aastast. Amet tegi 22 koondumist lubavat otsust, neist ühel juhul täiendavate kohustustega. Ühel juhul tehti menetluse lõpetamise otsus, kuna koondumine ei kuulunud kontrollimisele. Kahel juhul tehti otsus täiendava menetluse alustamise kohta.

Amet tegi koondumist lubavatest otsustest 20 otsust menetluse esimeses faasis ehk seadusandja poolt lubatud 30 kalendripäeva jooksul. Kahel juhul tegi amet koondumist lubava otsuse menetluse teises faasis ehk lubatud viie kuu jooksul. Kahel juhul pidi Konkurentsiamet menetluse peatama seoses koondumise teates esinenud puuduste kõrvaldamisega. Esimese faasi tegelik keskmine menetluse pikkus oli 18 päeva ja täiendava menetluse tegelik keskmine pikkus oli 147 päeva.

Menetluses olevatest koondumisjuhtumitest oli jaotus koondumisviiside järgi järgmine:

21 koondumise puhul oli tegemist ettevõtja poolt valitseva mõju omandamisega teise ettevõtja või tema osa üle (konkurentsiseaduse § 19 lg 1 p 2);

2 koondumise puhul oli tegemist ettevõtjate poolt ühiselt valitseva mõju omandamisega kolmanda ettevõtja või tema osa üle (konkurentsiseaduse § 19 lg 1 p 3).

Enamik koondumistest (16) toimus Eesti ettevõtjate vahel ning kuue koondumise puhul olid mõlemad koondumise osalised välismaised ettevõtjad, ühel juhul olid koondumise osalised nii välisriigis registreeritud ettevõtja kui ka Eesti ettevõtja.

Menetletud koondumised olid järgmistest valdkondadest:

- Prügimajandus (2)
- Elektroonika (2)
- Teravili, jahutooted (2)
- Tervishoiuteenused
- Energeetika (4)
- Kinnisvara
- Metsamajandus
- Hulgi- ja jaemüük (2)
- Teehoid

- Toiduainetööstus (2)
- Kinod
- Tööstusseadmed (2)

2014. aasta olulisima koondumisena võib välja tuua Orkla ASA ja AS Gutta, NP Foods SIA, AS Staburadze, AS Laima, UAB Margiris ja SIA Detente koondumise. Koondumine puudutas mitmeid turge ning selle menetlemise keerukus nõudis märkimisväärset ajalist ressursi.

Valitseva mõju omandajaks oli Orkla kontsern, kellel on Eestis järgmised tütarettevõtjad:

- AS Kalev (šokolaadi- ja suhkrukondiitritoodete, küpsiste ning jahusegude tootmine ja müük). AS-ile Kalev kuulub OÜ Maiasmokk (pagari- ja kondiitritoodete valmistamine).
- AS Põltsamaa Felix (ketšupi, sinepi, mahlade, mahlajookide, mooside, veinide, majoneesi, kastmete, leivakatete, konserveeritud köögiviljade, kalatoodete jm toidukaupade tootmine ja müük).
- OÜ Vilmix (pagari- ja kondiitritööstuse toorainete tootmine ja müük).
- Sapa Profiilid AS (alumiiniumprofiilide tootmine).
- Axellus OÜ (tervisetoodete ja toidulisandite turustamine, käesoleval ajal on ettevõtja likvideerimisel).

Omandatav oli NP Foods Eesti OÜ, mis tegutseb peamiselt NPF kontserni toodete hulgimüügi ja müügi edendamiseks Eestis. Eesti turul on müügil mitmete NPF kontserni kuuluvate ettevõtjate toodangut – AS Gutta toodetud mahlad ja karastusjoogid, AS Laima toodetud šokolaadi- ja suhkrukondiitritooted ning küpsised, AS Staburadze toodetud küpsised. Lisaks on hakatud Eestis turul müüma AS Staburadze toodetud kooke, kuid müügimahud on seni veel marginaalsed.

Konkurentsiamet andis menetluse teises faasis koondumiseks loa tingimusel, et Orkla ASA ei tõsta tehingu lõpule viimisel kehtivaid šokolaaditahvlite, šokolaadikomplektide ja kommikarpide hinnakirjajärgseid hindu Eestis kuni 31.12.2016. Hindade mitte tõstmise kohustus ei kehti juhul, kui hinnatõus tuleneb sisendite (sh kakaotooted, suhkur, piimatooted, pähklid, rasvatooted, elektrienergia) hinnatõusust või muudatustest õigusaktides, regulatiiv- või haldusmeetmetes (sh maksud või aktsiisid, toiduohutus-, pakendi- või märgistamisnõuded).

2014. AASTA ENERGEETIKA JA VEE VALDKONDADES

Mis on REMIT? Elektri- ja gaasituru järelevalvest

28.12.2011 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1227/2011 energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse kohta (REMIT). REMIT-i eesmärk on ära hoida kuritarvitused energia hulgimüügiturul ning kaitsta sellega lõpptarbijaid. REMIT-iga kehtestati eeskirjad, mis keelavad kauplemise siseteabe põhjal ning turuga manipuleerimise. Määruse nõuete täitmise üle teostab järelevalvet Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööamet (ACER) tihedas koostöös riiklike reguleerivate asutustega, milleks Eestis on Konkurentsiamet.

REMIT sätestab turuosalistele keelud ja kohustused:

- siseteabel põhineva kauplemise keeld;
- siseteabe avaldamise kohustus;
- turuga manipuleerimise keeld;
- kohustus esitada andmed hulgimüügitoodete kohta ACER-ile;
- kohustus registreerida ennast riikliku reguleeriva asutuse juures.

Tehinguid sõlmivatele hulgimüügituru osalistele, kes peavad esitama vastava teabe ACER-ile ja Konkurentsiametile, kehtestab REMIT, kohustuse registreerida end ühtses andmebaasis. Eestis toimub registreerimine Euroopa energiaturu osaliste keskregistri (inglise keeles *Centralised European Register of Energy Market Participants*, lühendatud CEREMP) kaudu. Riiklikud asutused edastavad teabe oma andmebaasidest ACER-ile. Selle teabe alusel loob ACER ühtse üle-Euroopalise turuosaliste registri.

Energia hulgimüügitooted on REMIT-i kohaselt järgmised lepingud ja tuletisinstrumendid olenemata sellest, kus ja kuidas nendega kaubeldakse:

- elektri või maagaasi tarnelepingud ELi sisesteks tarneteks;
- EL-is toodetud, kaubeldava või tarnitava elektri või maagaasiga seotud tuletisinstrumendid;
- lepingud, mis on seotud elektri või maagaasi transportimisega EL-is;
- tuletisinstrumendid, mis on seotud elektri või maagaasi transportimisega EL-is.

Lõpptarbijatega sõlmitud elektri või maagaasi tarne- ja jaotuslepingud ei ole energia hulgimüügitooted. Siiski käsitletakse energia hulgimüügitoodetena elektri või maagaasi tarne- ja jaotuslepinguid lõpptarbijatele, kelle aastane elektri või maagaasi tarbimise maht ületab 600 GWh aastas.

Seega loetakse turuosalisteks süsteemihaldurid, elektritootjad, elektri- ja maagaasiga kauplejad, kes tegutsevad hulgimüügiturul.

Eesti ja Soome vaheliste ühenduste EstLink 1 ja EstLink 2 järelevalvemenetlus

12.09.2014 alustas Konkurentsiamet elektrituruseaduse alusel järelevalvemenetluse Elering AS-i suhtes seoses Eesti ja Soome vahelise elektrienergia ülekandevõimsuse katkemisega (Estlink 1 ühendus katkes 10.09.2014 ja Estlink 2 ühendus katkes 09.09.2014). Järelevalvemenetluse eesmärgiks oli välja selgitada katkestuste põhjused ning leida vastus küsimusele, kas neid katkestusi oleks saanud ära hoida.

EstLink 1 ja EstLink 2 katkestuse tulemusena puudus perioodil 11.09-14.09.2014 Eesti ja Soome vaheline ülekandevõimsus. Selle tõttu kannatasid lisaks Eesti tarbijatele ka Läti ja Leedu elektritarbijad, sest Eesti elektrihind tõstis kõrgemale ka Läti ja Leedu elektrituru hinnad. Tabelis 1 on väljatoodud elektribörsi Nord Pool Spot Soome, Eesti, Läti ja Leedu piirkonna keskmised hinnad perioodil 11.09-14.09.2014

Tabel 1. Elektribörsi Nord Pool Spot elektrihinnad Soomes, Eestis, Lätis ja Leedus

Aeg	Soome, €/MWh	Eesti, €/MWh	Läti, €/MWh	Leedu, €/MWh
11.09.2014	39,24	64,75	64,75	64,75
12.09.2014	38,12	63,23	63,23	63,23
13.09.2014	35,03	56,77	56,77	56,77
14.09.2014	34,23	62,55	62,55	62,55

Senised väljalülitumised EstLink 1 konverterjaamades on olnud seotud juhtimis-, omatarbe- ja jahutussüsteemide rikete tõttu, kuid viimasel ajal on saenenud just jahutussüsteemi vigadest tingitud väljalülitumised. EstLink 2 väljalülitumised on senise käitamise juures tingitud jahutussüsteemide vigadest ja alalisvoolu tagasivooluahela kaablimuhvide vigastustest.

Konkurentsiamet tegi Elering AS-ile nende ühenduste töökindlamaks muutmiseks ettepaneku teostada rikete süvaanalüüs ja planeerida ennetavad tegevused, tellida eksperthinnangud kasutusel olevate plasttorude vigastumise põhjuste kohta jms.

Kuna Estlink 1 ja Estlink 2 puhul on tegemist Eesti ja piirkondliku elektrituru arengu jaoks erakordselt suure tähtsusega alalisvooluühendustega, siis tuleb tagada ka tarbijatele kindlus, et elekter on igal ajal parima võimaliku hinnaga kättesaadav.

Konkurentsiamet on seisukohal, et hetkel kehtiv seadusandlus ei reguleeri piisavalt piiriüleste alalisvoolu ühenduste toimimist. Olukorra parandamiseks tuleb täiendada seadusandlust piiriüleste alalisvooluühendusi Estlink 1 ja Estlink 2 puudutavate kvaliteedinõuetega, näiteks sätestada maksimaalne katkestuste aeg aastas.

Üleminek kaugloetavatele arvestitele

Elektrituruseaduse järgi peab võrguettevõtja tagama tema võrku siseneva ja sealt väljuva elektrienergia koguse kindlaksmääramise, mõõteandmete kogumise ja nende töötlemise õigusaktis sätestatud tehniliste nõuete kohaste mõõteseadmete abil ning kooskõlas õigusakti ja võrguteenuse osutamise lepinguga.

2020. aastaks peaks kõigis Euroopa Liidu riikides 80% elektrienergia tarbijaist olema ühendatud kaugloetava arvestiga. Eesti on võtnud kohustuse täita nimetatud eesmärk juba 2017. aastaks. Nii tuleneb võrgueeskirjast, et alates 1.01. 2017 peab mõõtesüsteem võimaldama mõõta aktiivenergiat kauglugemisseadmega. Seega on kaugloetavatele ja tunnipõhiselt mõõtvatele elektrienergia mõõteseadmetele ülemineku puhul tegemist riikliku poliitikaga ning Konkurentsiamet jälgib, et kõik võrguettevõtjad täidaksid kauglugemisele ülemineku nõude tähtajaliselt. Seda, kuidas, millal ja mis tingimustel mõõteseadmete vahetus toimub, on iga võrguettevõtja enda määrata. Kuna mõõteseadmete välja vahetamine kaugloetavate seadmete vastu on nii investeringumahult kui ka ajakulult küllaltki mahukas ülesanne, on mõistetav, et võrguettevõtjad tegelevad sellega etappide kaupa. See tähendab, et kaugloetavad arvestid paigaldatakse linnades tänavate- ning maapiirkondades külade kaupa.

Seetõttu jõuavad kaugloetavad arvestid osade tarbijateni mõnevõrra varem kui teistele. Hiljem üksikutele tarbijatele arvestite paigaldamine killustab võrguettevõtja tegevust ja on majanduslikult ebaefektiivne. Seetõttu on Konkurentsiamet kaugloetavate arvestite paigaldamist puudutavates menetlustes leidnud, et kuna ettevõtjal on kohustus tagada paigaldamine kuni 01.01.2017, on ettevõtjal õigus lähtuda oma töökorraldusest ning tarbijal ei ole ilma mõjuva põhjuseta õigust ettevõtja poolt ettenähtud ajal arvesti väljavahetamisest keelduda.

Kaugloetav arvesti võimaldab tarbijal ja turuosalisel paremini avatud elektriturul tegutseda. Avatud turul muutub elektrienergia müüja vahetamine lihtsamaks ja kiiremaks. Samuti paindlike elektrienergia tariifide abil võimalik kontrollida elektrienergia kulusid ja säästa elektrienergiat. Tarbija saab tarbimisest ülevaate tunnikaupa ning see aitab tal valida soodsaim elektripakett või kohandada oma tarbimist selliselt, et valitud paketist maksimaalselt kasu saada.

Tarbija vabaneb ka igakuisest elektrinäidu teatamisest. Arved esitatakse vastavalt tegelikele näitudele, kaovad ära prognoosarved ja sellega seotud probleemid. Tarbija ei pea võrguettevõtjat katkestustest ja pingeprobleemidest teavitama. Ka võrguettevõtja saab kaugloetava arvesti kaudu kiiremini rikkedest teada ja selle kõrvaldada.

Samuti on võrguettevõtjal pidev ülevaade võrgu koormatusest ning lihtsustub elektrikaopiirkondade analüüsi teostamine ning võrgu läbilaskevõime planeerimine. Võlgnevuste tekkimisel on võrguettevõtjal võimalik tarbija arvestis oleva lüliti kaudu tarbimist piirata või välja lülitada.

Gaasivarustuskindlus

Kuigi 2014. aastal moodustas gaaskütuse osakaal Eestis kasutusel oleva energia lõpptarbimisest vaid umbes 5% ning see väheneb pidevalt, on tegemist olulist ja energiavarustuskindluse seisukohast strateegilist tähtsust omava kütuseliigiga. Kuna möödunud aastat iseloomustav Venemaa/Ukraina gaasikriis koos kaasnevate riskidega tõstas gaasi varustuskindlusega seonduvaid küsimusi ka Eestis. Seetõttu viis Konkurentsiamet 2014. aasta teises pooles läbi Eesti gaasituru analüüsi.

Analüüsi tulemusena saab öelda, et võrreldes eelnevate aastatega, ei ole Eesti gaasituru varustuskindluse olukord märkimisväärselt paranenud. Endiselt on suureks probleemiks see, et ainsaks olulist mõju omavaks ja Eestisse gaasi importivaks isikuks on Venemaa ettevõtja OAO Gazprom. Põhjuseks asjaolu, et Eestil on vaid ajalooliselt väljakujunenud, Nõukogu Liidu ajal ehitatud, maagaasi võrguühendused Venemaa ning Lätiga, mis toimivad ka praegu sisuliselt muutmatul kujul. Eesti gaasisüsteemis vajalik rõhk tagatakse kas Venemaa ülekandesüsteemi kompressorjaamadega või Läti Inčukalnsi maa-alusest gaasihoidlast. Lisaks puuduvad Eestis maagaasihoidlaid ja veeldatud maagaasi terminalid.

Kuna Eestil on vaid üks oluline gaasitarnija, siis ei ole seetõttu tagatud ka EÜ määruse 994/2010, milles käsitletakse gaasivarustuse kindluse tagamise meetmeid. Olukorra pärast on muret avaldanud ka Euroopa Komisjon, kes on oma 16.10.2014 avaldatud gaasivarustuskindluse stresstestis¹ välja toonud, et kui Eesti ei saaks Inčukalnsi hoidlaga arvestada, lõpeksid Eestil vajalikud gaasivarud viie päevaga.

Samas oleks gaasivarustuse katkemise puhul tegemist pigem nn „musta stsenaariumiga“, mis eeldab paljude negatiivsete asjaolude kokkulangemist ning mille realiseerumine praktikas on ebatõenäoline.

Läbiviidud analüüsi tulemusena leidis Konkurentsiamet, et gaasivarustuskindluse parema tagamise üheks lahenduseks oleks Eesti enda gaasivarude soetamine, mis tagaksid gaasitarbijate varustamise ka tarnehäire olukorras. Üheks võimaluseks on luua riiklik gaasi julgeolekuvaru sarnaselt vedelkütuse varuga, mille haldajaks oleks Eesti Vedelkütusevaru Agentuur. See eeldaks seadusandluse täiendamist. Konkurentsiameti mõjuanalüüsist selgub, et tarbijatele ei ole gaasivarude soetamisega seonduv hinnamõju suur.

Pärast analüüsi on Eesti gaasiturul toimunud positiivseid arenguid. Nii importis Eesti 2014. aasta detsembris esimesed 400 000 kuupmeetrit maagaasi. Käesoleva aasta esimeses kvartalis moodustas Leedust gaasituru osalistelt ostetud ja Eestis tarbitud gaas juba 26,8 miljonit kuupmeetrit ehk 14,2% imporditud gaasi kogumahust.

¹ Kättesaadav: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2014/ET/1-2014-654-ET-F1-1.PDF>

Majanduslikult efektiivse kaugküttesüsteemi referentshind

Kaugkütteseaduse muutmise protsessi käigus algatas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium referentshinna rakendamise idee soojuse müümisel lõpptarbijale. Idee kohaselt peaks majandus- ja kommunikatsiooniminister Konkurentsiameti ettepanekul kehtestama majanduslikult efektiivse kaugküttesüsteemi referentshinna. Efektiivse kaugküttesüsteemi puhul modelleeritakse ideaalne katlamaja koos kaugküttevõrguga, kasutades selleks kaasaegset, optimaalset tehnoloogilist lahendust, mis võimaldab soojust toota odavamast kütusest ja jaotada seda efektiivselt toimiva võrgu kaudu. Sealjuures eeldatakse, et katlamaja ja kaugküttevõrk ehitatakse nn tühjale kohale. Kui soojusettevõtja suudab soojust müüa hinnaga, mis referentshinda ei ületa, siis ei pea ta piirhinda Konkurentsiametiga kooskõlastama. Selline soojusettevõtja on soojuse tootmisel, jaotamisel ja müümisel juba saavutanud efektiivsuse, mistõttu puudub soojuse hinna kooskõlastuse nõudmiseks vajadus. Samuti annab referentshinna kehtestamine indikatsiooni soojuse tarbijatele ning ettevõtjatele ja kohalikele omavalitsustele kaugküttepiirkonna kehtestamisel ja arengukava koostamisel kohtades, kus müüdava soojuse piirhinnad on endiselt väga kõrged. Ebaefektiivsete kaugküttesüsteemide muutmiseks vajalike investeeringute tegemisega on võimalik alandada müüdava soojuse hinda.

Möödunud aastal töötas Konkurentsiamet välja efektiivse kaugküttesüsteemi referentshinna esialgse arvutusmodeli, milles kasutatud sisendite (hinnaparameetrite) auditeerimise kohta koostas Tallinna Tehnikaülikooli soojustehnika instituut aruande "Efektiivse kaugküttesüsteemi referentshinna arvutusmodeli auditeerimine". Aruande autorid jõudsid seisukohale, et arvutusmodel on koostatud loogiliselt ja korrektselt. Aruandes esitati soovitusi mõningate lähteparameetrite väärtuste ja esitusviiside kohta, mis arvutusmodelis peaksid aitama paremini arvestada konkreetse kaugküttesüsteemi suurust ja iseärasusi. Arvutusmodeli analüüs näitas, et referentshinna arvutamine vaid ühele teatud suurusega kaugküttepiirkonnale ei annaks õiget tulemust ning hinnad tuleks leida erinevate suurustega võrgupiirkondadele.

Konkurentsiamet ei nõustu seisukohaga, et arvesse tuleks võtta konkreetse kaugküttesüsteemi suurust ja iseärasusi. Sisuliselt tähendaks see, et väikese müüginahuga ja madala tarbimistihedusega võrgupiirkondadele kujuneks kõrget investeeringute maksumust arvestades oluliselt kõrgem referentshind, mida ei saa lugeda majanduslikult efektiivseima kaugküttesüsteemi referentshinnaks. Näiteks on võimalik põhjendamatult kõrge referentshinnaga müüa soojust ebaefektiivses, madala tarbimistihedusega ja luhtunud varadega süsteemis.

Kaugküte on efektiivne eelkõige mastaabiefektist tulenevalt ning just tiheasustusaladel. Viimastel aastatel on mitmeid näiteid sellest, kus madala tarbimistihedusega ja väikese müüginahuga võrgupiirkondades on põlevkiviõli soojuse tootmisel asendatud puiduhakkega, kuid loodetud tulemust ei ole saavutatud, sest kaugküttevõrk on ebaefektiivse konfiguratsiooniga. Samuti on probleemiks olnud liigne investeerimine langeva tarbimismahu juures, sest tarbijad mõtleavad rohkem energiasäästule. Seega ei saa väikese müüginahuga ja madala tarbimistihedusega võrgupiirkondade soojuse hinnad olla isegi investeeringute tulemusena konkurentsivõimelised ning majanduslikult oleks otstarbekam viia tarbijad üle alternatiivsetele küttelehendustele.

Konkurentsiametil on koostanud analüüsi, mis koosneb arvutusmudelist efektiivse kaugküttesüsteemi referentshinna arvutamiseks ning põhjendustest selles kasutatavate lähteandmete kohta. Referentshindade kujunemise aluseks võeti tänased madalad intressimäärad (kaalutud kapitali keskmine hind) ning kütuste madalad primaarenergia hinnad, mis ajalooliselt on olnud kõrgemad. Ameti referentshinna arvutused kolme erineva suurusega aastase müüginahu (5000 MWh, 50 000 MWh ja 300 000 MWh) alusel andsid tulemuseks kolm üksteisega küllaltki sarnast referentshinda vahemikus 49-52 eurot/MWh. Selle alusel kujunes kaalutud keskmiseks referentshinnaks 50 eurot/ MWh.

Sellest tulenevalt on Konkurentsiamet seisukohal, et majanduslikult efektiivseimale kaugküttesüsteemile on põhjendatud rakendada vaid ühte referentshinda, mis põhineb arvutusmudeli alusel arvutatud kaalutud keskmisel referentshinnal ning saadud tulemus ümardatakse täisarvuni. Referentshinna rakendamise idee on suunatud eelkõige selliste võrgupiirkondade ettevõtjatele, kes juba praegu suudavad investeeringute tulemusena müüa soojust kas ameti arvutatud referentshinnaga või sellest madalama hinnaga. Ettevõtjad, kes seda teha ei suuda, peavad jätkuvalt soojuse piirhinna Konkurentsiametiga kooskõlastama.

Olenemata sellest, kas referentshinna rakendamise idee ka päriselt teostub, uuendab amet igal aastal arvutusmudeli sisendandmed, mida mõjutavad muuhulgas majandustingimused ja seadusandlus. Arvutuste tulemuste avaldamine võimaldab ka tarbijatel hinnata, kui palju erineb konkreetse võrgupiirkonna soojuse hind majanduslikult efektiivseimast kaugküttesüsteemi referentshinnast.

Kokkuvõttes on oluline arvesse võtta, et soojusettevõtjad ei ole loomulikud monopolid, sest neile pakuvad konkurentsivõimelised alternatiivsed küttelehendused. Referentshind annabki indikatsiooni sellest, kas konkreetse võrgupiirkonna müüdava soojuse hind on sellega kooskõlas või mitte. Kui näiteks soojuse hind kujuneb referentshinnast oluliselt kõrgem, siis annaks see kohalikule omavalitsusele signaali alternatiivsete küttelehenduste planeerimiseks.

Euroopa Komisjoni otsus AS-i Tallinna Vesi kaebuse osas

Peale AS-i Tallinna Vesi erastamist 2001. aastal sõlmiti Tallinna linna ja AS-i Tallinna Vesi vahel nn teenusleping, milles lepiti muuhulgas kokku ka hinna muutmise printsiipides viieks aastaks. 2002. ja 2007. aastal muudeti teenuslepingut ja viimasel korral pikendati lepingu kehtivust 2020. aastani.

Alates 01.11.2010 hakkas kehtima uus ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni seaduse (edaspidi ÜVVKS) redaktsioon, mis muuhulgas muutis veeteenuse hinna kehtestamise korda, mille alusel tuleb senise kohaliku omavalitsuse asemel kooskõlastada veeteenuse hind Konkurentsiametiga. 2010. aasta lõpus esitas AS Tallinna Vesi teenuslepingule tuginedes Konkurentsiametile hinnataotluse veeteenuse hinna kooskõlastamiseks. Amet kontrollis taotluses soovitud veeteenuse hinna vastavust ÜVVKS-ile ning leidis, et kooskõlastamiseks esitatud veeteenuse hind ei vasta seadusele. Konkurentsiamet jättis AS-i Tallinna Vesi poolt kooskõlastamiseks esitatud veeteenuse hinna kooskõlastamata ning peale järelevalvemenetluse läbiviimist tegi ettevõtjale ettekirjutuse veeteenuse hinna vastavusse viimiseks kehtiva seadusega. AS Tallinna Vesi ei viinud veeteenuse hinda seadusega vastavusse ning pöördus kohtusse. Kohus külmutas AS Tallinna Vesi veeteenuse hinnad 2010. aasta tasemel.

Lisaks esitas AS Tallinna Vesi 2010. aasta 12. detsembril kaebuse Euroopa Komisjonile, kelle vastutusvaldkonnaks Euroopa Liidus on muuhulgas ka kapitali vaba liikumine. Euroopa Komisjon menetles AS-i Tallinna Vesi kaebust ajaliselt üsna kaua, kuid vägapõhjalikult, ning tegi lõpliku otsuse 14.05.2014.

Kokkuvõttes jäi Euroopa Komisjon seisukohale, et ÜVVKS-i 2010. aasta novembrist rakendunud redaktsioon ei diskrimineeri AS-i Tallinna Vesi, kuna uusi eeskirju kohaldatakse võrdselt ja õiglaselt kõikidele Eesti veesektori ettevõtjatele. Euroopa Komisjoni arvates on jõustunud veetariifide arvutamise eeskirjad piisavalt selged ja täpsed selleks, et potentsiaalsed investorid saaksid teha ärilisi otsuseid ning ei mõjuta tulevasi investoreid loobuma investeerimisest Eesti veesektorisse.

Lisaks tõi Euroopa Komisjon välja asjaolu, et 2010. aasta novembrist jõustunud seaduse redaktsioon, millega muudeti AS-i Tallinna Vesi erastamise hetkel kokkulepitud tariifide kehtestamise korda, ei mõjuta uute riigisiseste horisontaalmeetmete vastavust asutamislepingu eeskirjadele seoses kapitali vaba liikumisega ja asutamisvabadusega. Vastavalt Euroopa Liidu Kohtu praktikale, peavad liikmesriigid neile Euroopa Liidu õigusega antud volituste teostamisel järgima õiguskindluse ja õiguspärase ootuse põhimõtteid. Kuid ettevõtjatel ei saa olla õiguspärast ootust olemasoleva olukorra säilimise osas, kui liikmesriigi võimuorganid võivad oma kaalutusõigust kasutades seda muuta.

ARENGUD POSTISEKTORIS

01.07.2014 jõustus majandustegevuse seadustiku üldosa seadus (MsÜS), millega sätestati erinevate majandussektorite majandustegevuse alustamise, teostamise, lõpetamise, jätkamise, registri pidamise ning riiklikku järelevalve ja vastutusenõuded. Eeltoodu rakendub ka postisektorile – kui varasemalt oli kogu postisektorigeregulatsioon koondatud postiseaduse alla, siis nüüdsest peab majandustegevust puudutavates küsimustes lähtuma ka MsÜS-is sätestatud alustest.

Eelmisel aastal muudeti ka täht- ja väärtisaadetiste universaalse postiteenusena (UPT) edastamist reguleerivat määrust. Muudatuse kohaselt käsitletakse nüüd suuremõõtmelisi kirisaadetisi kui postipakke. Kirisaadetised, mis on suuremad kui 230×330×20 mm (pikkus, laius, paksus), väljastatakse saajale lähimas postkontoris ja saaja postiaadressil ei tehta enam üht väljastuskatset. Saajale jäetakse postkasti postisaadetise saabumise teade. Väiksemamõõtmeliste kirisaadetiste puhul tehakse endiselt üks katse – toimetada saadeti kätte saaja postiaadressile. Konkurentsiamet korraldas 2014. aastal avaliku konkursi UPT osutaja leidmiseks, kuna eelmine viieaastane tegevusloa periood lõppes oktoobris. Konkurss viidi läbi 2014. aasta kevadel ja suvel. Ainsana esitas pakkumuse tegutsev UPT osutaja AS Eesti Post, kes kuulutati ka konkursi võitjaks ning kellele 2014. aasta sügisel väljastati uus tegevusloa perioodiks 2014 - 2019.

Tegevusloa tingimused jäid suures osas samaks. UPT osutajal peab endiselt olema vähemalt 320 postkontorit ja 2777 kirjakasti üle Eesti. Samuti tuleb UPT-d osutada endiselt viiel päeval nädalas ja vähemalt kaks tundi päevas (postkontoris) kõikidele soovijatele võrdsetel tingimustel ja taskukohase tasu eest, mis on kehtestatud majandus- ja taristuministri määrusega.

AS-il Eesti Post lõppes sügisel nelja tegevusloa (siseriikliku ja rahvusvahelise kirisaadetise edastamine ning siseriikliku ja rahvusvahelise postipaki edastamine) kehtivus. Seadusandluse muudatuse tulemusena ei ole enam vaja taotleda eraldi tegevusloa siseriikliku ja rahvusvahelise teenuse osutamiseks. Samas ei saa taotleda tegevusloa pikendamist, vaid tuleb taotleda uut luba. Seetõttu esitas AS Eesti Post Konkurentsiametile senise nelja loa taotluse asemel kaks taotlust (siseriiklik ja rahvusvaheline kiri koos ning siseriiklik ja rahvusvaheline pakk koos). Amet väljastas ettevõtjale nimetatud tegevusloa perioodiks 2014 - 2019. Tegevusloa tingimused jäid üldjoontes samaks.

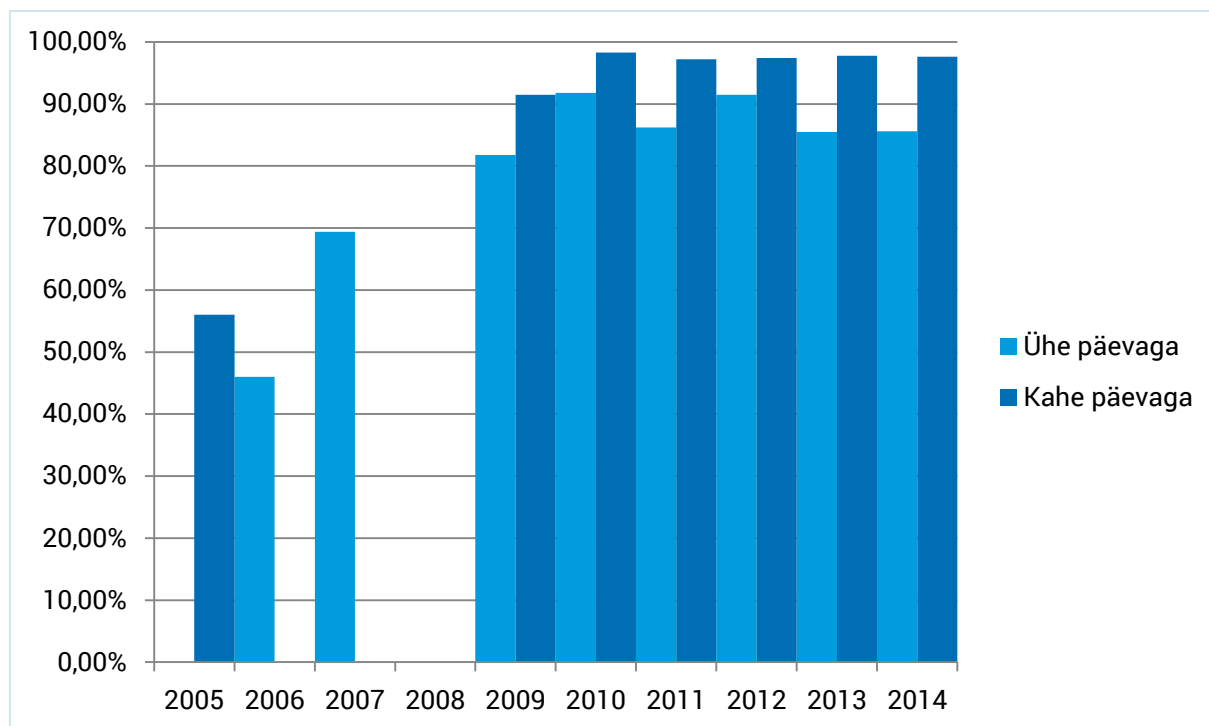
Teiseks tegevusloa omavaks postiteenuse osutajaks on AS Express Post, kelle tegevusloa kehtib kuni 2018. aastani.

Postiteenuse järelvalve

Postiseadusest tuleneb, kui suur hulk universaalse postiteenuse raames siseriiklikult lihtsaadetisena edastatavatest kirisaadetistest peab adressaadini jõudma postitamisele järgneval tööpäeval. Tegemist on kirjadega, mida saab postitada AS-i Eesti Post kirjakastidesse, mis paiknevad üle Eesti.

2005. aastal kehtis nõue, et vähemalt 90% linnas või maakonnakeskuses postitatud kirisaadetistest peab jõudma saajani järgmiseks tööpäevaks ja maal postitatud kirisaadetistest vähemalt 90% ülejärgmiseks tööpäevaks. Alates 2006. aastast on kehtinud nõue, mille kohaselt peab vähemalt 90% kirisaadetistest jõudma üle Eesti saajani postitamisele järgneval tööpäeval. Nõue kehtib kirjadele, mis on postitatud enne kirjakastile märgitud tühjendamise kellaega.

Konkurentsiamet on üldjuhul üks kord aastas kontrollinud kirisaadetiste liikumist ja postiseaduse nõude täitmist omapoolse kontrollpostituse raames. Selleks on Konkurentsiamet postitanud kirjakastidesse testkirju ning jälginud nende liikumise kiirust. Viimase kümne aasta tulemused on kajastatud joonisel 2. Postitamisele järgneval tööpäeval kätte toimetatud kirjade protsent on näidatud sinist värvi tulbana ja ülejärgmiseks tööpäevaks kätte toimetatud kirjade protsent tumesinist värvi tulbana.

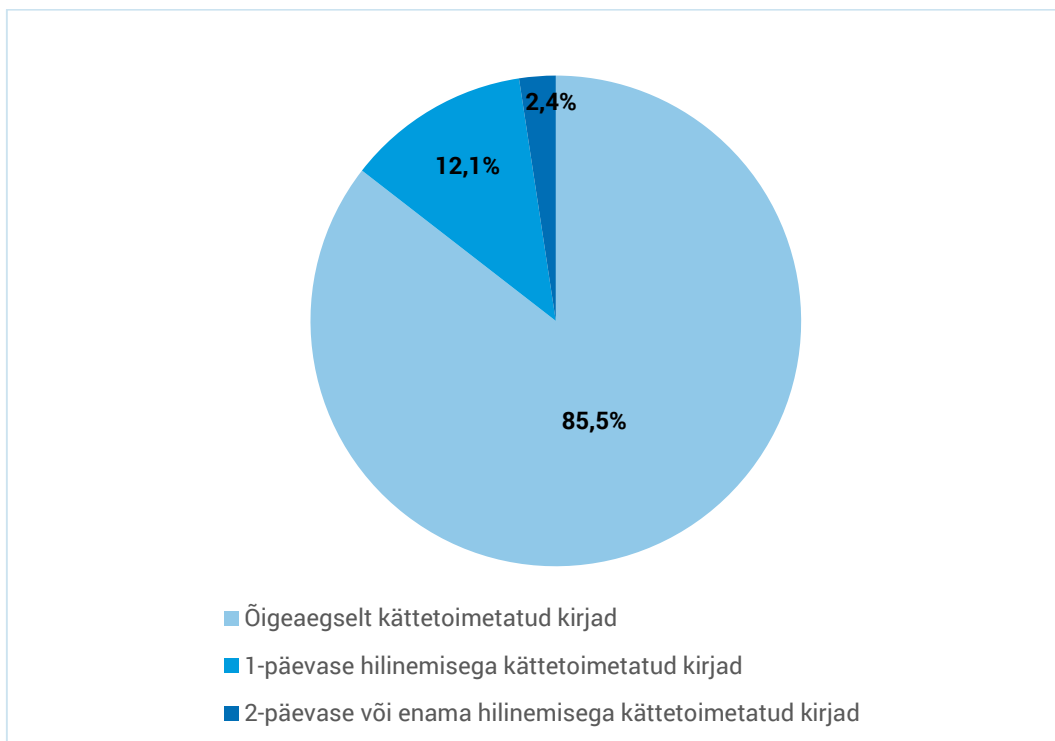


Joonis 2. Lihtkirisaadetiste kätte toimetamise kvaliteet 2005-2014

* 2008. aastal kontrollpostitust ei toimunud

Kui aastatel 2005-2007 jäi tulemus oluliselt alla nõutud taseme, siis alates 2009. aastast on AS Eesti Post teenuse kvaliteeti parandanud. Kahel aastal on tulemus olnud üle nõutud 90%, ülejäänud neljal aastal siiski alla selle, kuid üle 80%. Kui vaadelda ülejäämiseks tööpäevaks kätte toimetatud kirjade protsenti, siis on see olnud viimasel kuuel aasta stabiilselt üle 90%, ulatudes 2010. aastal koguni 98,3%.

2014. aastal viidi kontrollpostitus läbi novembrikuus. AS-i Eesti Post kirjastidesse jäeti kokku 1300 lihtkirisaadetist erinevatele saajatele. Kontrollpostituses osalejad tagastasid Konkurentsiametisse 1294 kirja, millest kvaliteedi määramisel läks arvesse 1245 saadetist. Arvesse läinud kirjadest toimetati saajatele õigeaegselt (üleandmise päevale järgneval tööpäeval) kätte 1065 kirja ehk 85,5%. Hilinenud kirjadest 150 toimetati saajatele kätte üleandmise päevale ülejäämisel tööpäeval (hilinimine üks tööpäev). Kaks või enam tööpäeva hilines 30 kirja (vt joonis 3).



Joonis 3. Lihtkirisaadetiste kätte toimetamise kvaliteet 2014

Kontrollpostitus näitas, et UPT lihtkirisaadetiste edastamise kiirus jääb 4,5 protsendipunkti võrra alla nõutud taseme. Tulemus oli sisuliselt sama 2013. aasta tulemusega. Edaspidi Eesti Post parandab olukorda 2015. aasta jaanuaris läbiviidud logistilise muudatusega, mis aitab vältida hilinemisi teatud kirjastide tühendamisel. Lisaks on ettevõtja koostanud tervikliku kandevõrgu kontseptsiooni, mis täiendavalt tõstab kirjade kätte toimetamise kvaliteeti.

Alates 01.01.2015 kaotati postiseadusest väärtetöömehhanismide regulatsioon, sest ühelt poolt oli postiseaduse alusel läbiviidud väärtetöömehhanismide hulk väga väike ning sellise regulatsiooni säilitamiseks puudus vajadus. Teisalt saab postiseaduses sätestatud nõuete täitmist piisaval määral tagada haldussunni rakendamisega.

Endiselt tekitab postiteenuse kasutajate seas küsimusi saadetiste pakendamine ja kahjustatud saadetise vastuvõtmine. Postisaadetise pakendamisel on saatjal väga oluline järgida teenuse pakkuja poolt kehtestatud pakendamise juhendit. Üldine praktika postiteenuse osutajate seas on, et pakendamise õigsuse eest vastutab saatja. See tuleb tõsiasiast, et saatja on kõige paremini teadlik saadetise sisust ja selle eripäradest. Tavaliselt antakse saadetus postiteenuse osutajale üle juba pakendatult, mistõttu ei saa postioperaator vastutada korrektse pakendamise eest. Kui saatja on kõiki ettenähtud pakendamise tingimusi järginud, aga saadetus kahjustub sellest hoolimata, lasub postiteenuse osutajal loomulikult vastutus kahjustumise osas. Tüüpiline saatjate poolt tehtav viga, mis selle vastutuse välistab, on pakendamise juhendi mittejärgimine. Selle tulemusel pakendatakse saadetised sisu arvestades ebapiisavalt või jäetakse pakendile kandmata vajalikud erimärgistused, näiteks kergesti purunevate esemete puhul.

Kui saadetus on kahjustunud, siis tuleb see igal juhul fikseerida saadetise kättesaamisel postiteenuse osutaja juuresolekul. Vastasel juhul ei ole enam võimalik tõendada, et saadetise kahjustumine tekkis just postiteenuse osutamise käigus, mitte näiteks pärast väljastamist. Seepärast on teenuse osutajad oma tüüptingimustes tavaliselt välja toonud, et pärast saadetise pretensioonideta üleandmist saajale, vabaneb ettevõtja vastutusest.

Postiteenust kasutades tasub olla kursis vastava teenuse tüüptingimustega, kuna seal on kirjas osapooltele (saatja, saaja, teenuse osutaja) kehtivad õigused ja kohustused. Levinud praktika kohaselt vastutavad postiteenuse osutajad ainult otsese kahju eest. Selleks loetakse saadetise kadumisel või kahjustumisel tekkinud kahju (saadetise väärtus), sh saatekulu. Igasugune kaudne kahju (saamata jäänud tulu, moraalne kahju, kaebuse lahendamise käigus tehtud kulud jne) ei kuulu hüvitamisele. Silmas peab veel pidama, et otsese kahju hüvitamisel kehtivad piirmäärad, mis sõltuvad kasutatud postiteenusest. Konkurentsiamet lahendab kaebusi postiseaduse ja teenuse tüüptingimuste alusel. Kui tüüptingimused välistavad kaudse kahju hüvitamise, ei saa amet seda teenuse osutajalt välja nõuda. Postiteenuse kasutajal on sellise kahju väljanõudmiseks võimalik pöörduda kohtusse.

Postivaldkonna tulevikusuunad

Seoses infoteenuste arenguga on tänane postiturg muutunud väga kiiresti ning traditsioonilistele postiteenustele pakuvad üha rohkem konkurentsi telefoni, interneti ning muu elektroonse keskkonna kaudu hõlpsasti kättesaadavad ning taskukohased teenused. See on kaasa toonud UPT hulka kuuluva lihtkirja edastamise mahtude olulise vähenemise, mida lisaks Eestile kogevad ka paljud teised riigid. Kuigi statistiliste näitajate põhjal on tegemist süveneva tendentsiga, ei tähenda see seda, et lihtkirjade edastamise teenus võiks tulevikus hääbuda, sest alternatiivsed teabevahetamist võimaldavad infotehnoloogilised teenused ei suuda endas kanda taolist väärtust, mida sisaldab lihtkirja teel saadetud õnnitluskaart või muu sentimentaalse sisuga isiklik teade. Teisalt ei saa jätta ka arvestamata, et infotehnoloogiliste lahenduste areng ja kättesaadavus on riigiti erinev ning nii võib olla Eestist saadetud või riiki sisenev kiri kättesaadavaimaks ning mugavaimaks teabevahetuse liigiks.

Eeltoodu järel, et postisektorit on juba tabanud ning ootavad ka tulevikus ees suured muudatused, mis lisaks uute ja innovaatiliste ärimudelite kasutuselevõtmisele, toovad kaasa vajaduse üle vaadata ning kohandada postiteenuse osutamist puudutavaid norme ning reegleid. Eesti postisektor ei ole siinkohal erandiks ning vaatamata asjaolule, et alates 01.01.2009 muudetud postiseadusest tulenevatel alustel on postiteenuse kasutaja huvid olnud hästi kaitstud, vajab sellest ajast sisuliselt muutumatuna püsinud regulatsioon ajakohastamist.

Näiteks, kuna lihtkirjade maht on pidevas langustrendis, on UPT osutamiseks nõuetekohase postivõrgu ülalpidamisele kehtestatud nõuete täitmine muutunud seda teenust osutava ettevõtja jaoks üha kahjumlikumaks tegevuseks. Kuna UPT osutaja peab tagama postisaadetiste kogumise ja saajale kätte toimetamise kõigil tööpäevadel ning mitte vähem kui viiel päeval nädalas ja üks kord päevas kogu Eesti territooriumi ulatuses, teeb AS Eesti Post sõltumata vajadusest viis korda nädalas kirjakastide tühjendamise seonduvaid nn „tühje korjeringe“. Ka Konkurentsiameti poolt teostatud UPT osutamise kvaliteeti puudutavate kontrolltoimingute tulemused kinnitavad, et paljudes Eesti piirkondades puudub vajadus tühjendada kirjakaste viis korda nädalas. Vähemalt pooltesse kirjakastidesse postitatakse AS-i Eesti Post monitooringu kohaselt kuni üks kirisaadetis kuus.

Lisaks eeltoodule on oluline, et järgides postiseaduse nõuet tagada lihtkirja edastamise teenus taskukohase tasu eest, osutab ettevõtja seda teenust alla selle omahinna. Kuna selline olukord ei ole aga jätkusuutlik ning selleks, et tagada nii teenuse osutaja kui tarbijate huvide kaitset ka tulevikus, ei tohiks tavapärase ja normaalse majandustegevuse käigus osutatav teenus olla kahjumlik.

Samuti tekitab küsimusi, mil määral on traditsioonilistele postiteenustele üha rohkem konkurentsi pakkuvate infotehnoloogiliste teenuste valguses põhjendatud postiseaduse nõue, mille järgi peab vähemalt 90% kirisaadetistest jõudma üle Eesti saajani postitamisele järgneval tööpäeval. Konkurentsiameti hinnangul on vajalik kaaluda, kas tulevikus võiks nimetatud nõuet muuta nii, et 90% kirisaadetiste kätte toimetamise kvaliteedi nõude täitmiseks saaks arvestada ka ülejäämisel tööpäeval kätte toimetatud kirjade arvuga.